

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я У СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

Волкова А.В., Сурікова І.О., Корж Ю.В.

Національний фармацевтичний університет

м. Харків, Україна

socpharm@nuph.edu.ua

Вступ. Охорона психічного здоров'я – одна з основних складових національної безпеки та благополуччя держави. Добробут та процвітання кожної держави залежать від її можливостей забезпечити розвиток і функціонування сучасної, ефективної та стійкої системи охорони психічного здоров'я, яка функціонує в єдиному міжвідомчому просторі та гарантує покращення якості та дотримання прав і свобод людини. Розуміння важливості психічного здоров'я зростає протягом останніх років як серед громад, держав, так і на глобальному рівні. Про це свідчить виділення пунктів стосовно психічного здоров'я та добробуту в Глобальних Цілях Сталого Розвитку ООН 2030 (Ціль 3.4, 3.5, 3.8).

Науково доведено, що стан психічного здоров'я пов'язаний із соціальним контекстом, у якому існує особа. Необхідно зазначити, що під час війн та пандемії потреби у сфері психічного здоров'я зростають. Психічні розлади та проблеми з психічним здоров'ям негативно позначаються не лише на продуктивності особи чи на її добробуті, а й виходять «за межі» цієї особи, негативно впливаючи на її близьких, на громаду та на життя спільноти загалом.

Мета дослідження: стало проведення аналізу сучасних підходів щодо організації охорони психічного здоров'я у світі та в Україні.

Матеріали та методи. Матеріалами дослідження є дані ВООЗ щодо удосконалення систем охорони здоров'я та послуг у сфері психічного здоров'я, чинні нормативно-правові акти, які регулюють організацію охорони психічного здоров'я в Україні. У процесі дослідження було використано систематизації, порівняння, узагальнення, структурний та логічний методи аналізу.

Результати та їх обговорення. На першому етапі на основі аналізу даних наукової літератури нами узагальнено організацію служб охорони психічного здоров'я в різних країнах. Встановлено, що служби охорони психічного здоров'я, інтегровані в систему загальної охорони здоров'я та включає систему охорони психічного здоров'я в системі первинної медико-санітарної допомоги, систему охорони психічного здоров'я за місцем проживання, інституціональні послуги психіатричних клінік. Інтегровані служби охорони психічного здоров'я поділяються на дві категорії:

- служби охорони психічного здоров'я в системі первинної медико-санітарної допомоги (терапевтичне, профілактичне і санітарно-просвітницьке втручання);

- служби охорони психічного здоров'я у лікарнях загального профілю (стаціонарне лікування гострих розладів; лікування кризових станів; тимчасового стаціонарного лікування (день / ніч); послуги для загальномедичних пацієнтів; тимчасовий догляд за хворими та інвалідами в

період відсутності осіб, зазвичай здійснюють догляд; консультації фахівців / програми підтримки / навчання фахівців первинної медико-санітарної ланки; групи багатопрофільної психіатричної допомоги, які взаємодіють з іншими місцевими та районними секторами (школами, роботодавцями, виправними установами, закладами соціальної допомоги) та неурядові організації, які проводять профілактичні заходи і заходи щодо пропаганди цінностей психічного здоров'я; спеціалізовані відділення / палати для пацієнтів зі специфічними психічними розладами і відділення для проведення комплексу реабілітаційних заходів.

Відповідно до рекомендацій ВООЗ, організація процесу надання послуг з охорони психічного здоров'я відбувається відповідно до структури піраміди, в якій описані різні типи послуг, в тому числі неформальна громадська турбота, а також формальні та спеціалізовані послуги. Самодопомога та неформальна громадська турбота повинні використовуватися найчастіше (нижні рівні піраміди), після чого йдуть первинні послуги з охорони психічного здоров'я. Якщо нижчі рівні піраміди є доступними та наявними, то більш спеціалізовані та дорогі послуги з охорони психічного здоров'я будуть використовуватися рідше.

Сучасна українська система охорони психічного здоров'я великою мірою успадкувала організаційну структуру, стратегії та практики радянської системи. На даний момент система охорони психічного здоров'я в Україні є централізованою та складається з психіатричних та наркологічних лікарень, амбулаторних клінік, психіатричних відділень у лікарнях, психіатричних установ, що підпорядковуються іншим урядовим міністерствам, поліклініки, в яких можуть бути в штаті психіатри чи навіть психологи, та невеликої кількості приватних медичних установ. Послуги з охорони психічного здоров'я на рівні громади, в тому числі послуги з охорони психічного здоров'я, що надаються на первинному рівні медичної допомоги кваліфікованими сімейними лікарями нині є обмеженими чи відсутніми в системі охорони психічного здоров'я. Психосоціальна підтримка на рівні громади, кризова психологічна підтримка, самодопомога та просування психічного здоров'я також є недостатньо розвинутими. Окрім того, сільська місцевість недостатньо охоплена послугами з охорони психічного здоров'я, а більшість закладів тривалого перебування є ізольовані від громад та місцевої інфраструктури. Планування надання послуг з охорони психічного здоров'я, зокрема надання допомоги в громаді, необхідно здійснювати в співпраці між Міністерством охорони здоров'я, Міністерством соціальної політики та громадами. Органи регіональної та місцевої влади в Україні є власниками та відповідають за надання послуг з охорони психічного здоров'я у своїх регіонах, включаючи комунальні витрати та утримання медичних закладів. У результаті проведення реформ передбачається, що НСЗУ відповідатиме за придбання усіх послуг первинної та вторинної медичної допомоги.

Висновки. Підсумовуючи викладене вище можна зазначити, що в умовах війни надважливим є впровадження сучасних підходів щодо розвитку та функціонування сучасної, ефективної та стійкої системи охорони психічного здоров'я.